

Sam Van Clemen schreef
'Reizen naar de geschiedenis van Vlaanderen'

Geschiedenis zichtbaar uitgelegd

Kasteel van Horst in het Vlaams-Brabantse Holsbeek © promotie

Een reisgids geeft vaak historische achtergrond bij de beschrijving van steden. Een geschiedkundig werk kan sporadisch ook wel wijzen op een gebouw. Het was een origineel idee om met 'Reis naar de geschiedenis van...' een combinatie te maken van beide benaderingswijzen. Historicus Sam Van Clemen zag wat in het concept en is nu met de gids over Vlaanderen aan het vierde en meteen ook laatste deel toe.

Sam van Clemen (40) is geboren en getogen in Turnhout. De stad werd het onderwerp van zijn licentiaatsgeschiedenis aan de KU Leuven. Meer specifiek de situatie van de stad tijdens het eerste jaar van de Eerste Wereldoorlog. Stad en oorlog zouden hem blijven boeien.

Want zijn verhandeling kreeg een vervolg over de gehele WO I in Turnhout. Toen hij wat later meewerkte aan een fotoboek over de bevrijding van Antwerpen in 1944 hoorde hij dat Standaard Uitgeverij speelde met de gedachte om een reisgids te maken naar plaatsen in België die van groot belang waren in de Tweede Wereldoorlog. "Zij hadden nog niet meteen een auteur en ik heb mezelf dan maar aangeboden en schreef Reisgids naar de Tweede Wereldoorlog", zegt Sam. De formule sloeg aan en al vlug werd gedacht aan een gelijkaardige gids over de Eerste Wereldoorlog. Een thema dat voor hem dus geen onbekende was. Sam: "Ik beleefde zelf veel plezier aan het schrijven van dergelijke gidsen en de uitgeverij was opgezet met de goede verkoop".

België en de Nederlanden

Oorlogen, opkomst en verval van rijken en regimes: het is van alle tijden. En dat blijkt ook uit de twee volgende reisgidsen die Sam volgens hetzelfde concept schreef. Vorig jaar verscheen 'Reisgids naar de geschiedenis van België' en sinds enkele weken ligt 'Reisgids naar de geschiedenis van Vlaanderen' in de rekken.

Sam Van Clemen heeft zijn boek over Vlaanderen ingedeeld in zes hoofdstukken, verwijzend naar vrij goed afgebakende periodes: de prehistorie, de Gallo-Romeinse tijd, de middeleeuwen, de Nieuwe Tijd, de negentiende en tenslotte de twintigste eeuw. Telkens geeft hij een beknopt overzicht van de belangrijkste feiten en evoluties in die periodes. Ook voor wie 'vaderlandse geschiedenis' volgde op de schoolbanken, krijgt niet alleen een heropfrissing, maar ook nieuwe inzichten. Nederlanders zullen met interesse vernemen hoe er ooit eenheid was, maar ook dat spanningen tussen Vlaanderen/België en Nederland ouder zijn dan het getouwtrek over Waterverdragen of IJzeren Rijn. Na het geschiedkundig overzicht volgen een reeks plaatsen waar een of ander aspect nog te bekijken valt. Uiteraard zijn daar veel kastelen, abdijen, belforten en begijnhoven bij. Niet zelden ook een museum,

of een gedenkplaat, of een standbeeld. Zo krijgt zelfs Manneke Pis in Brussel een plaatsje in het boek. Terecht ook heel wat verwijzingen naar de economische bedrijvigheid. En de sport in haar mooie en haar pijnlijke momenten ontbreken niet.

Als wij Sam vragen naar enkel minder gekende plaatsen, die nochtans de Nederlanders bijzonder kunnen interesseren, beperkt hij zich niet tot grensgebieden, zoals de enclave Baarle-Hertog, maar zoveel meer. In de Brusselse gemeente Anderlecht staat het Erasmushuis en in de Muntschouburg was een aria in de opera in 1830 de aanzet van de revolutie tegen koning Willem en de aanloop naar de Belgische onafhankelijkheid.

Ook over de eenheid en spanningen tussen Vlaanderen en Nederland

In zijn ander boek, over de geschiedenis van België, leren we dat de Leeuw van Waterloo werd opgericht op bevel van de Nederlandse koning Willem I omdat op die plek zijn zoon, de latere Willem II, werd gewond in de strijd.

Brussel

'Reisgids naar de geschiedenis van Vlaanderen' besteedt dus ook veel aandacht aan Brussel. "Evident", zegt Sam Van Clemen. "Het is de hoofdstad van Vlaanderen, zetel van het Vlaams parlement en vooral er zijn heel sterke historische banden met Vlaanderen. Uiteraard komt Brussel ook ter sprake in mijn boek over de geschiedenis van België, maar ik heb toch er maar gestreefd andere accenten te leggen".

Het historisch overzicht van Vlaanderen eindigt met de vaststelling dat Vlaanderen nu beschikt over een volwaardige regering en een volwaardig parlement en met die nieuwe structuur de eenentwintigste eeuw is ingegaan. Wat zal die eenentwintigste eeuw betekenen voor het Vlaanderen in België? Sam Van Clemen, aan de KU Leuven studiegenoot van N-VA-voorzitter Bart De Wever, wil niet meteen een politiek discours voeren. Toch wil hij kwijt dat hij overtuigd is van de

Het beginhof van Hoogstraten op de Unescolijs van Werelderfgoed. © Sam Van Clemen

noodzaak van een grondige staats hervorming. Maar in tegenstelling tot Bart De Wever gelooft hij niet in een splitsing van het land. "Het is niet enkel technisch zeer moeilijk", zegt hij, "Veel bevoegdheden zijn al overgedragen aan Europa". 'Reisgids naar de geschiedenis van Vlaanderen' bevat veel illustraties, weliswaar in zwart-wit. Maar dat is niet meteen een bezwaar. Het drukt niet enkel de prijs, en past in het formaat dat zo werd gekozen dat het boek ook handig kan meegenomen worden.

2012 - 2014

Deze vierde Reisgids is meteen de laatste in de reeks. Maar het staat zo goed als vast dat er tegen 2014 een geactualiseerde versie komt van 'Reisgids naar de Eerste Wereldoorlog'. De eerste editie was een groot succes. En in 2014 zal het net honderd jaar geleden zijn dat de eerste wereldbrand uitbrak. Nederland was wel niet betrokken bij die krijgsverrichtingen, maar droeg er toch gevolgen van. Duizenden Belgen vluchtten immers naar Nederland, hoewel de Duitse bezetter de grenzen streng bewaakte en soms afzette met prikkeldraad. Het boek over Wereldoorlog I is trouwens de enige reisgids waarin ook naar plaatsen buiten België wordt verwezen. Zo komen opvangcentra in Harderwijk en Amersfoort aan bod.

Het (voorlopige?) einde van de reeks Reisgidsen betekent niet dat Sam Van Clemen ook stopt met schrijven. Hij is nauw betrokken bij het programma Turnhout 2012. Volgend jaar is het achthonderd jaar geleden dat Turnhout stadsrechten verkreeg. Tijdens dat eeuwfeestjaar is de Kempense hoofdstad ook culturele hoofdstad van Vlaanderen. Sam werkt op het stadsarchief in Turnhout. Hij studeerde immers ook archivalisch aan de VU Brussel en werkte aan het Kadoc (Katholiek Archief, Documentatie- en Onderzoekscentrum) aan de inventarisatie van het archief van de aalmoezeniersdienst van het Belgisch leger en van het opleidingscentrum voor geestelijken-brancardiers. Toen in België nog de verplichte legerdienst bestond, werden de jonge mannen die zich als seminarist voorbereidden op het priesterschap ingeschakeld als brancardiers. En vergeten we niet dat Turnhout de vestigingsplaats was van een van de grootste opleidingscentra van het Belgische leger.

Willy Brandt

Turnhout en omgeving mogen dan wel de allereerste inspiratiebron zijn geweest voor de geschiedkundige publicaties van Sam Van Clemen, hij kreeg ook belangstelling voor buitenlandse onderwerpen. Sam: "Tijdens een bezoek aan Washington werd ik zo gefascineerd door de voormalige president Abraham Lincoln, dat ik er mij in gaan verdiepen ben. Het leidde tot een biografie over deze president die de slavernij afschafte. Later groeide de fascinatie voor twee Duitse figuren. De biografie over Konrad Adenauer, de eerste bondskanselier na Wereldoorlog II, dateert van 2009. Nu werk ik aan een biografie over Willy Brandt, de legendarische burgemeester van Berlijn en latere bondskanselier die ondermeer grote bekendheid verwierf met zijn Ostpolitik: in volle Koude Oorlog trachtte hij enige ontspanning te zoeken met het communistische blok".

Het opzoekingswerk valt volgens Sam best mee, want de Duitse overheid heeft een zeer uitgebreid en goed toegankelijk archief over de bondskanseliers. Het is voor een auteur altijd mooi meegenomen als een boek goed loopt, maar Sam Van Clemen noemt het werken aan deze biografieën van buitenlanders pure hobby. Maar misschien zit er wel inspiratie in voor andere 'Reisgidsen naar de geschiedenis van...'. Het mag best.

Tekst: Marc Vande Velde

Reisgids naar de geschiedenis van Vlaanderen (Standaard Uitgeverij) is verkrijgbaar in de boekhandel. Prijs: 22,50 euro.